

ХАРЧОВА ПРОМИСЛОВІСТЬ: ОСОБЛИВОСТІ ТА РОЛЬ В СУЧАСНИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Омельчук Ю.

Національний університет харчових технологій

Протягом останніх десятиліть внаслідок інтенсивного зростання біотехнологій, виробництва комп'ютерно-програмного забезпечення, залучення інформаційних систем, хімічної, фармацевтичної та ряду інших інноваційних технологій галузева структура промислового виробництва зазнала суттєвих змін, що сприяло позитивним змінам також і у традиційних галузях, до яких відноситься продовольчий комплекс та харчова промисловість.

Розвиток харчової промисловості до середини ХХ ст. характеризувався нерівномірними темпами та суттєвими національними особливостями, зумовленими традиціями споживання продуктів харчування, які демонстрували певні смаки та уподобання населення різних країн світу. В другій половині ХХ провідні глобальні продовольчі транснаціональних компанії (ТНК) світу («Кока-кола», «Нестле», «Юнілевер» та ін.), які мали конкретний вираз у завойовуванні національних ринків, призвели до універсалізації споживання, стандартизації випуску готової

продукції та напівфабрикатів, а відтак і до утворення нового «харчового стилю». У рейтингу 100 найбільших виробників харчових продуктів і напоїв в світі (за даними Food Engineering) домінуючі позиції посіли виробники напоїв (25 компаній, у тому числі 9 пивоварних). На другому місці — виробники молочної продукції (17 компаній). За національною приналежністю найчисленнішими в рейтингу є компанії США (38), за ними Японія (19), Голландія (7), Великобританія (6), Франція (5), Канада (4). Німеччина, Данія та Мексика представлені у рейтингу трьома компаніями кожна; Італія, Ірландія і Австралія двома, Швейцарія, Бельгія, Нова Зеландія, ПАР, Бразилія і Канада однією [1, с. 14-17].

Глобальна та регіональна конкуренція на продовольчих ринках спонукала виробників до розширення асортименту, появи нових видів товарів, що сприяло заповненню тих сегментів ринку, які донедавна мали обмежені рамки. Природно, що Україна, не може залишитися осторонь суттєвих змін на глобальному та європейському ринках продовольства, а коливання кон'юнктури та поява нових європейських пріоритетів (доступність у споживанні, підтримка низького рівня цін тощо) у розвитку харчової промисловості й у подальшому відіграватимуть домінуючу роль у визначенні оптимальної структури виробництва та експорту вітчизняної продукції за кордон. Разом з тим, сучасний аналіз тенденцій обміну продовольством у глобальній економіці переконливо доводить, що перспективним напрямом підвищення галузевої, а відтак і державної конкурентоспроможності має стати інвестиційно-інноваційний розвиток, завдяки якому вдасться максимально удосконалити у першу чергу інноваційну частину власного виробництва, що в подальшому сприятиме забезпеченню сталого розвитку усєї національної економіки.

Глобалізація та розвиток конкуренції створюють не тільки економічні проблеми, а й можливості для товаровиробників: постійні інновації, прискорені темпи розвитку найбільш конкурентних галузей економіки. Серед найвагоміших оцінок перспектив розвитку харчової промисловості в умовах глобалізації можна виділити наступні: потенціал зростання галузі; характер дії переважаючих рушійних сил галузі на інші галузі та окремі стратегічні групи; можливість входу або виходу великих фірм та наслідки, які випливають з цього; стабільність попиту на продукцію галузі і фактори, що зумовлюють його коливання в коротко- і довгостроковій перспективі; тенденції зміни сил конкуренції; серйозність і складність проблем, з якими стикається галузь загалом; ступінь невизначеності майбутнього галузі і пов'язана з цим оцінка ризику інвестицій; перевищення прогнозного рівня середньої рентабельності галузі аналогічного показника в народному господарстві [2, с. 6].

Досить важливим для України є посилення конкурентоспроможності харчової промисловості через кількісно-якісне зростання продовольчого виробництва та нарощування експорту передусім високотехнологічних товарів кінцевого споживання на європейський ринок, що впливає із стратегічних інтересів держави та структурних компонентів національної продовольчої безпеки. В умовах переходу до інноваційно-інвестиційної моделі економічного зростання великого значення набуває прогнозування напрямків подальшої трансформації європейського продовольчого ринку та системний розвиток харчового комплексу України з урахуванням майбутніх кон'юнктурних тенденцій на світовому ринку та в ЄС зокрема.

Конкурентоспроможність галузі передбачає наявність раціональної галузевої структури, групи висококонкурентних підприємств — фірм-лідерів, налагодже-

ної та прогресивної дослідно-конструкторської і виробничо-технологічної бази, гнучкої галузевої інфраструктури, відпрацьованої системи науково-технічного, виробничого, матеріально-технічного та комерційного співробітництва як усередині галузі, так і з іншими в країні та за її межами.

Відповідно до концепції сталого розвитку вітчизняну харчову промисловість пропонується розглядати як соціоекономічну систему, що вимагає як створення відповідних умов для свого розвитку, так і дотримання їх рівноважного співвідношеннями, на основі системної реалізації резервів енергоощадливого, інноваційно-інвестиційного розвитку.

Отже, підвищення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості виступає однією з передумов подолання кризових явищ у вітчизняній економіці і досягнення стійкого економічного зростання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Купчак П. М. Харчова промисловість України в умовах активізації інтеграційних та глобалізаційних процесів: Монографія. / За ред. доктора економічних наук, професора Л. В. Дейнеко. К.: Рада по вивч. прод. сил України НАН України, 2009. 152 с.

2. Іртищева І.О. Удосконалення механізмів управління інвестиційно-інноваційними процесами в харчовій промисловості / І.О. Іртищева, О.М. Потапенко // Інвестиції: практика та досвід. — 2011. — № 22. — С. 4–7.

Науковий керівник: Швед Т.В.